

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 12 februari 1925 kl. 11 f. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 i anledning av väckt motion, nr 42, angående beredande åt Privatbankens insättare av ersättning för förluster till följd av bankens konkurs.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 42, hava herrar Nilsson, N. A., och Pålsson hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående Privatbankens insättares begäran om ersättning för deras genom Privatbankens konkurs lidna förluster.

Motionen.

Beträffande motivering får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet får erinra därom, att motion med samma hemställan och i huvudsak samma motivering vid 1924 års riksdag väcktes av herr Nilsson, N. A., med instämmande i syftet av herr Pålsson. Utskottet, som efter hänvisning från kammaren även då hade att yttra sig över motionen, inhämtade yttrande över densamma av bank- och fondinspektionen, som därvid anförde, bland annat, följande:

Motion vid 1924 års riksdag.

»Vad angår Privatbanken, så utvisade dess ställning per den 31 december 1918, alltså omedelbart efter betalningsinställelsen, en avsevärd brist utöver fonderna, vartill kom en befarad förlust på garantiförbindelser, som icke voro hos banken bokförda. Om nu proportionsvis samma stöd, som t. ex. medelst statsmedel lämnades aktiebolaget Svenska lantmännens bank, kunnat i någon form beredas Privatbanken, så skulle härav en del omedelbart hava måst betraktas såsom förlorad. Förutsättningarna för statshjälp skulle sålunda här varit andra än i de återopade senare fallen, och att erhålla sådan torde vid den tiden hava varit alldeles utsiktslöst. Då avvecklingen av Privatbanken sedermera resulterade i den brist, varom ovan förmäles, skulle hela det nytillskjutna kapitalet blivit konsumerat. Därtill kommer vidare, att då större delen av Privatbankens engagement nu blev föremål för avveckling, medan inflationskonjunkturen ännu varade på vissa områden, resultatet av avvecklingen sannolikt blev bättre än om Privatbankens tillgångar och skulder övertagits av en ny bank, vilken sökt uppskjuta avvecklingen i avvaktan på bättre tider, men i så fall råkat ut för deflationsperioden med dess katastrofala fall i alla värden. Det stöd, som staten lämnade de under 1922 och 1923 efter en deflationskris, som saknar motstycke i vår ekonomiska historia och som skakat

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 12 saml. 2 avd. 1 häft. (Nr 1.) 1

vårt näringsliv i dess grundvalar, i svårigheter råkade bankerna, kan betraktas såsom en, för att minska krisens fördärliga allmänna följder, lämnad hjälp till självhjälp, å vilken staten visserligen löper en risk, men som icke, då hjälpen lämnades, inneburit någon direkt ekonomisk uppoffring. Hade samma stöd lämnats Privatbanken, vilkens undergång förorsakats huvudsakligen av brottsliga eller andra åtgöranden från verkställande direktörens sida, skulle detta i realiteten icke kommit att innebära något annat än en ren gåva till bankens fordringsägare.»

Beträffande de insättare, som hårt skulle drabbas av den uppkomna förlusten och vilka kunde betraktas såsom egentliga sparare, anfördes vidare:

»Hithörande fordringsägare torde få antagas huvudsakligen befinna sig bland dem, som haft medel innestående på s. k. sparkasseräkning. Bland insättarna å andra räkningar eller bland övriga fordringsägare finnas väl även sådana, för vilka liknande skäl till ersättning skulle kunna åberopas. Men å andra sidan bestå fordringsägarna även av sådana, vilkas fordringar grunda sig på transaktioner, som, trots underskottet i Privatbanken, varit för dem mycket lukrativa. Någon ersättning av statsmedel för den minskning i vinst, som Privatbankens till stor del på dessa transaktioner beroende konkurs medfört för dessa fordringsägare, läser uppenbarligen icke kunna ifrågakomma. Och knappast synas de skäl, som av motionären anförts, kunna åberopas såsom stöd för ersättning åt insättare på sådana platser, där en eller flere andra banker stått till buds för placering av deras medel, och för vilka måhända den av Privatbanken tillämpade högre inlåningsräntan varit bestämmande vid medlens placering i denna bank.»

Utskottet år
1924.

För egen del anförde utskottet i sitt utlåtande nr 7 följande:

»Utskottet får till en början erinra därom, att riksdagen i skrivelse den 22 mars 1923, nr 64, rörande tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat aktiebolag yttrat, bland annat, att 'ett statsingripande i förevarande fall under inga omständigheter finge anses innebära ett erkännande av statens skyldighet att i allmänhet garantera insättarnas medel'. Då nu motionären synes vilja göra gällande, att privatbankens insättare icke rönt samma behandling från statens sida som insättarna i vissa andra bankföretag, när dessa råkat i samma trångmål, och att de förstnämnda insättarna därför begära såsom en moralisk rättvisa att bli likställda i ett enligt deras mening fullt analogt fall, har utskottet funnit sig böra taga ställning till den fråga, som härvid måste anses avgörande för ett bedömande av hela detta spörsmål, nämligen huruvida omständigheterna vid privatbankens iråkade svårigheter varit av väsentligen samma karaktär som vid de andra, genom statens försorg hjälpta bankernas obestånd. Endast under förutsättning, att så varit fallet, skulle enligt utskottets förmenande kravet på lika behandling från statens sida kunna — icke ur juridisk, men väl från moralisk synpunkt — anses hava fog för sig. Utskottet har emellertid icke blivit övertygat, att motionärens åsikt är riktig, och kan icke finna annat än att bank- och fondinspektionens uttalade uppfattning, att de förhållanden, som varit förknippade med privatbankens verksamhet, icke i tillräcklig mån äro jämförbara med de åsyftade bankföretagens ställning, bör äga vitsord. Därjämte synes det utskottet, att en utredning, sådan som motionären

påyrkar, icke torde kunna bringa i dagen några väsentliga fakta, som ej redan äro kända och beaktade. Om däremot ett krav på staten i förevarande fall stöder sig på det påståendet, att statens kontrollerande organ i fråga om banker, eller bank- och fondinspektionen, icke i tillbörlig mån fyllt sin uppgift, får utskottet, utan att här för sin del ingå på ett bedömande av denna fråga, erinra därom, att densamma varit föremål för riksdagens prövning i och med beviljande av decharge för justitieombudsmannens ämbetsförvaltning under år 1923. Justitieombudsmannens beslut angående anmälan mot bank- och fondinspektionen för dennas åtgöranden beträffande privatbanken, genom vilket beslut ifrågavarande anmälan förklarades icke föranleda någon åtgärd, har därvid lämnats utan erinran från riksdagens sida.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.»

Reservation anfördes då av herr Nilsson, N. A., som hemställde, att riksdagens första kammare måtte bifalla motionen, och av herr Bondeson, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan blev av kammaren utan omröstning bifallen. En liknande motion i andra kammaren, nr 196, vilken motion avstyrktes av andra kammarens femte tillfälliga utskott (utlåtande nr 3), blev av denna kammare likaledes avslagen utan votering.

*Riksdagens
beslut år
1924.*

Vid behandling av nu föreliggande motion har utskottet icke funnit, att sådana skäl, som kunnat föranleda utskottet att frångå sin vid 1924 års riksdag intagna ståndpunkt, av motionärerna blivit anförda. Utskottet får därför hemställa,

Utskottet.

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 februari 1925.

På utskottets vägnar:

N. J. F. ALMKVIST.

Närvarande vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Almkvist, Julin, Bondeson,* Jönsson, J.,** i Slätåker, *Andersson, P.,* i Arbrå, *Winberg, Nilsson, N. A.,* i Östrabo.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Jönsson, J., Bondeson, Nilsson, N. A.,* vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionens hemställan.